

UTICAJ EVROPSKE UNIJE NA PRAVNO REGULISANJE UGOVORA O RADU PROFESIONALNIH FUDBALERA

Apstrakt

U ovom radu autor je analizirao odredbe Sporazum o minimalnim uslovima za tipske ugovore profesionalnih fudbalera u Evropskoj uniji i na drugim teritorijama u nadležnosti UEFA i objasnio je važnost socijalnog dijaloga vođenog pod okriljem EU, kao institucionalnog mehanizma za zaključivanje Sporazuma. Posebna pažnja posvećena je pitanju pravnog uređivanja arbitražnog postupka za rešavanje sporova između klubova i fudbalera, kao i specifičnostima rešenja koja su predviđena članom 12. Sporazuma. Trenutak zaključivanja Sporazuma i njegove odredbe, dovedeni su u vezu sa istorijskim promenama tretmana sporta i sportista u EU i sa praksom Evropskog suda pravde u slučaju sudskog spora Union Royale Belge des Societes de Football Association and Others protiv Jean-Marc Bosmana.

U zaključnom delu teksta iznet je stav da postizanje Sporazuma o minimalnim uslovima za tipske ugovore profesionalnih fudbalera u Evropskoj uniji i na drugim teritorijama u nadležnosti UEFA, predstavlja važno dostignuće u oblasti zaštite radnih prava fudbalera kao radnika u specifičnoj grani sportske industrije. Osim toga, istaknuto je da se presude Evropskog suda pravde u slučajevima Dona, Bosman, Deliege i Lethonen i kasnije potpisivanje Sporazuma, moraju posmatrati kao početak jačanja regulatorne funkcije EU i njenih država članica na sportskom tržištu EU.

Ključne reči: ugovor, Evropska unija, fudbal, profesionalni fudbaleri, rešavanje sporova.

1. Uvod

U poslednjih četrdeset godina, radnopravni status profesionalnih sportista, a posebno profesionalnih fudbalera u Evropi, bio je pravno uređen na izuzetno šarolik i neujednačen način. Istorijski posmatrano, evropski sistem sporta kasnio je sa profesionalizacijom u odnosu na

¹ Docent Fakulteta za sport, Univerziteta „Union-Nikola Tesla“, e-mail: dejan.suput@ikom.rs

sistem sporta u Sjedinjenim Američkim Državama, pa je logično da nacionalna zakonodavstva evropskih država nisu posvećivala previše pažnje sportskoj delatnosti koja je imala amaterski, a dobrim delom i neprofitni karakter. Čak i od vremena kada je profesionalizacija sporta u Evropi počela naglo da jača, a ta tendencija je posebno izražena od početka osamdesetih godina XX veka, evropske države nisu težile postizanju i propisivanju zajedničkih pravnih standarda kada je reč o radnopravnom položaju profesionalnih sportista, a pogotovo nisu razvijale specifične pravne norme koje bi se odnosile na ugovore profesionalnih sportista kao svojevrsne ugovore o radu. Neujednačenost načina na koji je nacionalnim propisima evropskih država bila uređena materija ugovora profesionalnih sportista, pre svega je bila posledica tradicionalne podele evropskih država na one koje su prihvatile intervencionistički model pravnog, najčešće zakonskog uređivanja sporta i na one koje do današnjeg dana primenjuju neintervencionistički model.

Obim u kome će država regulisati odnose koji nastaju u sportu i povodom sporta i mera pravne zaštite koju pojedina država pruža sportu i sportskim aktivnostima, zavisi od toga da li se država opredelila za tzv. intervencionistički ili neintervencionistički model pravnog uređivanja materije sporta.² Intervencionistički model zakonskog uređivanja sporta znači da je u konkretnoj državi najznačajniji i najveći deo sportskog sistema i osnovni elementi koji čine taj sistem, u pogledu strukture i nadležnosti uređeni pravnim normama koje propisuje država u okviru posebnog Zakona o sportu³. Za razliku od toga, u slučaju neintervencionističkog modela pravnog uređivanja materije sporta, regulisanje strukture sportskog sistema, pravna zaštita sportskih odnosa i sportskih aktivnosti je samo parcijalna, a pravne norme koje se tiču sporta ne nalaze se u okviru posebnog zakonskog teksta, već su raspoređene u većem broju sektorskih propisa koji uređuju obavljanje nekih drugih ljudskih delatnosti (propisi o sistemu obrazovanja, kulturi, zdravstvenoj zaštiti, socijalnoj zaštiti, udruženjima građana, propisi koji na opšti način uređuju rad, itd.).

U Evropi su oba modela zakonskog uređivanja materije sporta gotovo podjednako zastupljena, što dodatno potkrepljuje stanovište da ni jedan od njih nema izrazitu teorijsku i praktičnu prednost u

² A.N. Chaker, *Study on national sports legislation in Europe*, Council of Europe Publishing, Strasbourg 1999.,13.

³ U državama u kojima postoji intervencionistički model zakonskog uređivanja materije sporta, sam naziv zakona koji uređuje materiju sporta se može razlikovati od države do države. Najčešći naziv za zakon koji na sistemski način uređuje sport u određenoj državi je Zakon o sportu, ali postoje i države u kojima takvi zakoni nose naziv Zakon o fizičkoj kulturi ili neki drugi sličan naziv.

odnosu na drugi.⁴ Gotovo kao pravilo, ustalila se praksa da većina država sa juga i istoka Evrope prihvata i tokom dugog niza godina primenjuje intervencionistički model zakonskog uređivanja sporta, dok sa druge strane, države sa severa i zapada Evrope većinom primenjuju neintervencionistički model zakonskog uređivanja materije sporta. U takvim uslovima, ugovori profesionalnih fudbalera širom Evrope, zaključivali su se na izuzetno neujednačene načine, sa značajno različitim elementima i sa različitim pravnim statusom. U pojedinim evropskim državama to su bili ugovori o radu, zaključeni na osnovu opštih propisa o radu, dok su u mnogim drugim državama to bili ugovori čije zaključivanje je propisivano zakonima koji su uređivali materiju sporta, ili nekim drugim propisima koji su na specifičan način tretirali radno angažovanje pojedinaca u oblasti sporta. Vremenom, fudbal je postao izuzetno ozbiljna i unosna privredna delatnost na tlu Evrope, fudbalske lige najvišeg nivoa takmičenja su postale gotovo isključivo profesionalne, pa je sazreo i trenutak da se materija ugovora profesionalnih fudbalera posebno uredi, čemu je EU poslednjih godina posvetila značajnu pažnju.

2. Istorijska promena tretmana sporta i sportista u EU

Ubrzana komercijalizacija sporta na tlu zapadne Evrope i neverovatan rast prihoda fudbalskih klubova i profesionalnih fudbalera, bili su dovoljni razlozi da se od sredine 90-ih godina XX veka, Evropska unija (EU), znatno više nego što je to bio slučaj u epohi delovanja triju evropskih zajednica, zainteresuje za pravno uređivanje pojedinih sportskih aktivnosti i delatnosti, a među njima i za regulisanje radnopravnog statusa profesionalnih fudbalera i ugovora o radnom angažovanju koje oni zaključuju sa fudbalskim klubovima. Vremenom, jačanjem regulatorne funkcije EU u oblastima povezanim sa sprovođenjem sportskih aktivnosti i delatnosti, stvarala se osnova za postepeni nastanak i profilisanje sportskog prava EU, a samim tim i za pravno uređivanje ugovora profesionalnih fudbalera.

Do nastanka EU 1992. godine, Evropska ekonomska zajednica (EEZ) nije izražavala posebno interesovanje prema sportu kao značajnoj ljudskoj delatnosti, pa samim tim nije postojala mogućnost za razvijanje evropskog sportskog prava kao zasebne pravne discipline, niti za detaljnije regulisanje materije ugovora o radu profesionalnih sportista.

⁴ Primer evropskih država koje su se opredelile za primenu intervencionističkog modela zakonskog uređivanja materije sporta su: Francuska, Mađarska, Italija, Rumunija, Španija, Slovenija, Hrvatska. S druge strane, najreprezentativniji primer evropskih država u kojima je primenjen neintervencionistički model zakonskog uređivanja materije sporta predstavljaju: Austrija, Danska, Finska, Nemačka, Litvanija, Švajcarska i Velika Britanija.

Dokumenti EEZ nisu pominjali, niti tretirali sport kao posebnu delatnost od interesa za tu zajednicu. Praksa Evropskog suda pravde bila je takođe skromna kada je reč o rešavanju spornih pitanja iz oblasti sporta, a po mišljenju mnogih savremenih kritičara komercijalizacije sporta, taj sud je sport posmatrao kroz „izobličavajuću prizmu” zakona tržišta. Tako je 1974. godine Evropski sud pravde odlučio je da je komunitarno pravo primenjivo na sport kao privrednu delatnost u smislu člana 2. Ugovora o Evropskoj zajednici (EZ). Zapravo, Evropski sud pravde je presudio da se sport podvodi pod odredbe komunitarnog prava kada se sportske aktivnosti i delatnosti obavljaju kao privredne (komercijalne) aktivnosti. Takvo opredeljenje, koje nije predstavljalo samo pravno tumačenje suda, već i političku odluku i vrednosni sud o savremenom sportu, kasnije je potvrđeno i u slučajevima Dona, Bosman, Deliege i Lethonen, a doprinelo je daljoj komercijalizaciji sporta, ne samo u EU već i u čitavoj Evropi.⁵

Najpoznatiji sportski slučaj o kome je Evropski sud pravde do danas odlučivao, a čijom je presudom došlo do „kreiranja” tzv. Bosmanovog pravila, stvorio je zainteresovanost organa i tela EU za pitanja koja se odnose na pravno uređivanje radnopravnog statusa profesionalnih fudbalera, a i profesionalnih sportista uopšte. Epilog sudskog spora *Union Royale Belge des Societes de Football Association (ASBL) and Others protiv Jean-Marc Bosmana*⁶ bio je da član 48. Ugovora o EEZ sprečava primenu pravila nacionalnih fudbalskih saveza u skladu sa kojima profesionalni fudbaler, koji je državljanin jedne države članice, ne može, po isteku ugovora sa klubom biti zaposlen u drugom klubu, u drugoj državi članici, osim ako budući klub ne plati bivšem klubu naknadu za transfer, treniranje i razvoj. Član 48. isključuje primenu pravila nacionalnih i međunarodnih sportskih (fudbalskih) saveza u skladu sa kojima u takmičarskim utakmicama koje oni organizuju, fudbalski klubovi mogu uključiti samo ograničeni broj profesionalnih igrača koji su državljanin druge države članice EU. U tom slučaju, Sud je došao do zaključka da državljanin zemalja članica EU imaju pravo koje im direktno proizlazi iz Ugovora da napuste zemlju porekla, uđu na teritoriju druge države članice i nastane se iz ekonomskih razloga u drugoj državi i u njoj se bave delatnošću kojom žele. U slučaju Bosman došlo se do zaključka da je profesionalni fudbal ekonomska aktivnost, a samim tim i subjekt komunitarnog prava, te da ne može doći do izuzimanja od principa primene slobode kretanja sportista kao radne snage.⁷

⁵ D. Šuput, *Kaznenopravna zaštita sporta*, JP Službeni glasnik i Pravni fakultet Univerziteta Union, Beograd 2011., 11.

⁶ Case C-415/93, dostupno na:

<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61993J0415:EN:HTML>.

⁷ D. Šuput, „Nastajanje sportskog prava Evropske unije“, *Strani pravni život* 2/2015, 110.

Nakon slučaja Bosman, vrata su bila širom otvorena za početak institucionalne saradnje između EU i UEFA⁸, a na trenutke i za otvorene pritiske EU na UEFA, koji su tokom dužeg niza godina rezultirali prihvatanjem UEFA da usklađuje svoje sportske propise sa propisima EU koji uređuju položaj radnika u okviru EU - samim tim i pravni položaj profesionalnih fudbalera kao radnika na teritoriji EU. Usled svega navedenog, 2012. godine u Briselu je potpisan Sporazum o minimalnim uslovima za tipske ugovore profesionalnih fudbalera u Evropskoj uniji i na drugim teritorijama u nadležnosti UEFA⁹.

3. Značaj potpisivanja i primene Sporazuma

Sporazum o minimalnim uslovima za tipske ugovore profesionalnih fudbalera u Evropskoj uniji i na drugim teritorijama u nadležnosti UEFA potpisan je 19. aprila 2012. godine u Briselu. Po svojoj važnosti, reč je o istorijskom sporazumu koji su potpisali učesnici evropskog socijalnog dijaloga – socijalni partneri:

- Unija evropskih fudbalskih asocijacija (UEFA),
- Udruženje evropskih profesionalnih fudbalskih liga (EPFL),
- Evropska asocijacija klubova (ECA) i
- Međunarodno udruženje (sindikato) profesionalnih fudbalera – evropski ogranak FIFPro.

EU i njene institucije, podstakle su navedene sportske organizacije da započnu socijalni dijalog koji je na kraju rezultirao zaključivanjem prvog sporazuma takve vrste u timskom sportu na tlu Evrope. Posrednička uloga Evropske komisije bila je presudna, a pokazalo se i neophodna, kako bi Sporazum posle dugotrajnih i neizvesnih pregovora bio zaključen. Osnovni cilj zaključivanja Sporazuma bio je da se utvrđivanjem minimalnih uslova (standarda) za tipske ugovore profesionalnih fudbalera, zaštite, kako radna prava profesionalnih fudbalera, tako i prava fudbalskih klubova kao poslodavaca, a da se istovremeno doprinese unapređenju modela upravljanja fudbalskim klubovima u Evropi.

Komiteto EU za socijalni dijalog u oblasti profesionalnog fudbala osnovan je još u julu 2008. godine. Komitetom je predsedavao tadašnji predsednik UEFA Mišel Platini kome je EU dodelila predsedavanje Komitetom, polazeći od stava da je UEFA organizacija koja upravlja

⁸ Union of European Football Associations.

⁹ Agreement regarding the minimum requirements for standard player contracts in the professional football sector in the European Union and the rest of the UEFA territory, <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=7678>.

i reguliše fudbal u celoj Evropi, tj. i u evropskim državama koje nisu članice EU. Na taj način, potpisivanjem sporazuma od strane UEFA, prošireno je dejstvo Sporazuma i na evropske države koje nisu članice EU. Preciznije rečeno, sve članice UEFA – svi nacionalni fudbalski savezi evropskih država i njihovi fudbalski klubovi koji zaključuju ugovore sa profesionalnim fudbalerima, dužni su da primene odredbe Sporazuma, bez obzira na to da li su države pojedinih nacionalnih fudbalskih saveza članice EU, ili ne. Time su rezultati evropskog socijalnog dijaloga vođenog u okviru EU, u skladu sa propisima EU, dobili primenu i van granica EU, a koristeći se autoritetom i nadležnostima UEFA-e. Da je kojim slučajem EU donela direktivu kojom bi bili propisani minimalni uslovi za tipske ugovore profesionalnih fudbalera, njeno pravno dejstvo bilo bi ograničeno samo na profesionalne fudbalere i fudbalske klubove u državama članicama EU i ne bi imalo obavezujući karakter za ostale evropske države i njihove nacionalne fudbalske saveze.

Suštinski posmatrano, potpisani Sporazum je plod kolektivnog pregovaranja socijalnih partnera u oblasti evropskog profesionalnog fudbala i po svojoj pravnoj prirodi jeste svojevrsni kolektivni ugovor zaključen između predstavnika poslodavaca i predstavnika radnika (međunarodnog sindikata fudbalera FIFPro).

Sporazum sadrži 21 član i zaključen je na četiri godine. Članom 20. stavom 2. Sporazuma ugovoreno je da potpisnici sporazuma imaju obavezu da u dobroj veri pregovaraju o produženju roka važenja Sporazuma. Ugovoreno je i da bi pregovori o produženju važenja Sporazuma trebalo da započnu najkasnije godinu dana pre isteka roka važenja Sporazuma, kao i da bi najkasnije tri meseca pre isteka roka važenja Sporazuma, ugovorne strane trebalo da potpišu nov sporazum. To se nije dogodilo i nov sporazum još uvek nije potpisan. Neizvesno je kada će pregovori rezultirati novim sporazumom, ali je dobra okolnost što se sve ugovorne strane i dalje pridržavaju odredbi prvobitnog Sporazuma, kao da on nije ni istekao. Razlog za dalje poštovanje Sporazuma je i okolnost da su brojne odredbe iz Sporazuma u međuvremenu unete u odgovarajuće pravilnike nacionalnih fudbalskih saveza kojima je uređena materija zaključivanja ugovora između profesionalnih fudbalera i fudbalskih klubova.

Prva dva člana Sporazuma uređuju sam cilj zaključivanja Sporazuma i značenje pojmova korišćenih u tekstu Sporazuma (pojmovi kao što su: sporazum, klub, igrač, ugovor i teritorija). Članom 3. propisano je da ugovor između profesionalnog fudbalera i fudbalskog kluba mora obavezno biti sačinjen u pisanoj formi, kao i da kada je reč o ugovoru koji potpisuje maloletni fudbaler, ugovor obavezno mora potpisati roditelj, ili staratelj maloletnika. Kako bi postojala pouzdana evidencija zaključenih ugovora, članom 3. Sporazuma određeno je da, ne samo fudbaler i

klub moraju dobiti po jedan primerak ugovora, već da i profesionalna fudbalska liga i/ili nacionalni fudbalski savez moraju dobiti po primerak potpisanog ugovora, kako bi ugovor bio registrovan u skladu sa pravilima nadležnog nacionalnog fudbalskog saveza. Ta odredba izuzetno je važna, pošto predstavlja mehanizam zaštite ugovornih strana i način da se u slučaju spora između fudbalskog kluba i igrača, sa lakoćom utvrdi koji je ugovor validan i povodom prava i obaveza iz kog ugovora se može voditi spor. Da nije ugovoreno obavezno deponovanje ugovora u nacionalne fudbalske saveze, ponavljao bi se problem koji je u ranijem periodu postojao u pojedinim evropskim državama, a to je da su fudbalski klub i igrač koji su u sporu, imali istovremeno više zaključenih ugovora, pa se ponekada nije moglo zaključiti koji je od tih ugovora na pravnoj snazi i koja su međusobna prava i obaveze ugovornih strana. Konkretnije rečeno, događalo se da radi izbegavanja poreskih obaveza, a i iz nekih drugih razloga, fudbaler i fudbalski klub zakluče jedan „zvaničan” ugovor kojim je određena niska zarada fudbalera, a da paralelno sa tim zakluče i drugi ugovor, najčešće sa različitim nazivom, ili aneks prvobitnog ugovora, kojim je ugovorena znatno veća zarada, tj. naknada za rad fudbalera. Potom, kada eventualno dođe do spora, svaka ugovorna strana je zahtevala da se sporno pitanje rešava u skladu sa ugovorom koji joj više ide u prilog, a često je bilo nemoguće utvrditi koji ugovor je zaista na pravnoj snazi i u kakvom je odnosu jedan ugovor sa drugim ugovorom. Kako bi se apsolutno onemogućilo nastajanje opisanog problema, članom 5. Sporazuma propisano je da ugovor o radu potpisan između fudbalskog kluba i fudbalera, mora sadržati sva prava i obaveze igrača i kluba, kao i da uređivanje prava i obaveza iz radnog odnosa ne bi trebalo da bude obuhvaćeno nijednim dodatnim ugovorom između kluba i fudbalera. U slučajevima da postoji drugi ugovor, ili da kasnije takav ugovor bude potpisan, ugovorne strane su u skladu sa odredbom iz Sporazuma dužne da se pozovu na taj ugovor u odredbama glavnog ugovora koji potpisuju. Ugovoreno je i da svaki dodatni ugovor koji se eventualno potpiše između kluba i igrača, a tiče se radnog odnosa, mora biti dostavljen profesionalnoj fudbalskoj ligi i/ili nacionalnom fudbalskom savezu radi evidentiranja, baš kao i prvobitni ugovor o radu.

Posebno važna odredba iz člana 5. Sporazuma je i da će se na ugovor o radu zaključen između kluba i igrača primenjivati pravo koje zajednički odaberu klub i igrač, ali da takvim izborom merodavnog prava, igrač ne može biti lišen pravne zaštite koja mu pripada u skladu sa odredbama od kojih se ne može sporazumno odreći prema zakonima države u kojoj je fudbalski klub osnovan.

Sporazum članom 6. uređuje sve vrste obaveza koje klub mora ispuniti prema igraču i koje moraju biti sastavni deo ugovora, dok članom

7. uređuje sve vrste obaveza koje igrač može imati prema klubu, a moraju biti navedene u ugovoru zaključenom između kluba i igrača. Kada je reč o finansijskim obavezama kluba prema igraču, članom 6. Sporazuma detaljno su uređena sva tehnička pitanja koja se tiču, ne samo vrste obaveza (isplata zarade, bonusi, nagrade, smeštaj, prevoz, zadrstvstveno osiguranje i dugi vidovi osigiranja, doprinosi za penzijsko i socijalno osiguranje i naknada raznih drugih troškova igrača), već i načina i tehnike ugovaranja i realizacije tih obaveza (datumi isplate zarada, valute, gotovinska davanja ili uplate na račune i sl.).

Osim svega prethodno navedenog, odredbe Sporazuma uređuju i materiju kao što je: pravo na upotrebu lika igrača od strane kluba i uslove ugovaranja i ostvarivanja tog prava; ustupanje igrača; antidoping obaveze; disciplinska odgovornost igrača; zaključivanje kolektivnih ugovora; primena fudbalskih propisa donetih od FIFA¹⁰ i UEFA; rešavanje sporova nastalih iz ugovora, ili povodom ugovora; ugovaranje obaveze borbe protiv rasizma i diskriminacije.

Primena većine odredbi Sporazuma u praksi se pokazala izuzetno efikasnom i opšteprihvaćenom od nacionalnih fudbalskih saveza, fudbalskih klubova i igrača. Način na koji je Sporazumom uređena materija rešavanja radnih sporova nastalih povodom ugovora koje zaključuju fudbalski klubovi i igrača u skladu sa odredbama ovog sporazuma, uslovno rečeno se može oceniti kao najspornija, ili je možda bolje reći najizazovnija i najzahtevnija za primenu u praksi.

4. Rešavanje sporova

Rešavanje sporova koji nastanu u vezi sa ugovorima zaključenim između fudbalskih klubova i igrača, uređeno je odredbama iz člana 12. Sporazuma. Prilikom ugovaranja pravila o rešavanju sporova koji nastaju između klubova i igrača, a koji su zapravo radni sporovi, pošlo se od onoga što je propisanom članom 59. Statuta FIFA.¹¹ Statut FIFA bio je polazna osnova za socijalni dijalog o minimalnim uslovima za tipske ugovore profesionalnih fudbalera u Evropskoj uniji i na drugim teritorijama u nadležnosti UEFA, pošto statuti i svi drugi opšti i pojedinačni pravni akti nacionalnih fudbalskih saveza – članova FIFA, kao i svi akti UEFA kao

¹⁰ Fédération Internationale de Football Association - Međunarodna federacija fudbalskih saveza trenutno ima 211 nacionalnih fudbalskih saveza u svom članstvu. Ona vrši regulatornu funkciju fudbalskog sporta na svetskom nivou i organizuje najvažnija međunarodna fudbalska takmičenja među kojima je najvažnije i najznačajnije Svetsko prvenstvo u fudbalu.

¹¹ Statut FIFA iz godine u godinu se menja i dopunjava, a odredba iz člana 59. statuta postoji već više od dve decenije. Statut FIFA dostupan je na: http://resources.fifa.com/mm/document/affederation/generic/02/78/29/07/fffastatustsweben_neutral.pdf.

članice FIFA, moraju biti usklađeni sa Statutom, pravilnicima i odlukama FIFA.

Članom 59. Statuta FIFA propisano je da je obraćanje redovnim državnim sudovima zabranjeno članovima te organizacije, osim ukoliko nije u izuzetnim slučajevima propisano kao mogućnost pojedinim pravilnikom FIFA. Osim toga, istim članom Statuta propisano je da će nacionalni fudbalski savezi svojim statutima ili pravilnicima, propisati pravilo u skladu sa kojim će biti zabranjeno sporove u savezu, ili sporove koji utiču na lige, članove liga, klubove, članove klubova, igrače, zvaničnike i druge zvaničnike saveza, podnositi na rešavanje redovnim državnim sudovima, osim ukoliko pravilnik FIFA to ne dozvoljava u pojedinim slučajevima. Umesto podnošenja sporova na rešavanje redovnim državnim sudovima, FIFA je propisala pravilo da će takve sporove rešavati arbitraža. Statut FIFA je propisao da će sporove nastale u pojedinom nacionalnom fudbalskom savezu, ili sporove koji utiču na lige, članove liga, klubove, članove klubova, igrače, zvaničnike i druge zvaničnike saveza, rešavati nezavisni arbitražni sudovi koji će biti ustrojani u skladu sa propisima koje donose nacionalni fudbalski savezi ili konfederacije, kao i da će za rešavanje svih sporova, biti priznata i nadležnost Arbitražnog suda za sport (CAS) koji ima sedište u Lozani u Švajcarskoj. Osim toga, Statutom FIFA propisano je da su nacionalni fudbalski savezi dužni da se staraju o tome da navedena odredba o nadležnosti arbitražnog suda za rešavanje sporova, mora da bude primenjena na teritoriji za koju su oni odgovorni i da su dužni da izreknu kaznu svakom svom članu koji ne bude poštovao tu obavezu. Usled svega navedenog, član 12. Sporazuma o minimalnim uslovima za tipske ugovore profesionalnih fudbalera u Evropskoj uniji i na drugim teritorijama u nadležnosti UEFA, formulisan je tako da glasi: „U zavisnosti od nacionalnog zakonodavstva i sadržine nacionalnih kolektivnih ugovora koji uređuju rad, svaki spor između kluba i igrača u vezi sa ugovorom o radnom angažovanju igrača, biće predat na rešavanje nezavisnom i nepristrasnom arbitražnom telu koje mora biti sastavljeno od jednakog broja predstavnika obe ugovorne strane (poslodavca i zaposlenog) u skladu sa statutom i pravilnicima nacionalnog fudbalskog saveza, ili Arbitražnom sudu za sportu u Lozani, u slučaju kada se ne sprovodi arbitražni postupak na nacionalnom nivou koji se inače smatra konačnim. Arbitražne odluke su konačne. U skladu sa uslovima propisanim FIFA Pravilnikom o statusu i transferu igrača, sporove može rešavati Veće za rešavanje sporova (alternativni nazivi: komora ili komisija za rešavanje sporova), ali tada sa mogućnošću ulaganja žalbe na odluku Veća, Arbitražnom sudu za sport u Lozani”.

Navedeno pravilo iz Sporazuma kojim je uređena oblast rešavanja sporova, u primeni je stvorilo više nedoumica. Neki nacionalni savezi

formirali su komisije ili druga tela sličnih naziva za rešavanje sporova, a čije odluke nisu konačne i čije odluke se mogu pobijati žalbom pred Arbitražnim sudom za sport u Lozani. S druge strane, veliki broj nacionalnih fudbalskih saveza formirao je prave stalne arbitražne sudove čije su odluke konačne. Najveće sporenje u praksi postojalo je prilikom izbora pojedinaca na listu arbitara svakog arbitražnog suda nacionalnih fudbalskih saveza. Da bi arbitražni sud bio nezavisan i nepristrasan, neophodno je da arbitri koji se nalaze na listi, budu nezavisni i nepristrasni, baš kao što je to slučaj kod svih drugih vrsta arbitražnih sudova, na primer u oblasti trgovinske arbitraže, ili u praksi Arbitražnog suda za sport u Lozani. Opršteprihvaćeno pravilo ustrojstva i rada arbitražnih sudova je da stranke u sporu, za svaki konkretan spor, sa liste arbitara imenuju svoje arbitre u jednakom broju (jednak broj arbitara imenuju tužilac i tuženi). Međutim, prilikom uspostavljanja arbitražnih sudova nacionalnih fudbalskih saveza, na osnovu odredbe iz člana 12. Sporazuma, učesnici u socijalnom dijalogu zauzeli su stav da predstavnici klubova (udruženja fudbalskih klubova) i igrača (sindikati profesionalnih fudbalera) imaju pravo da predlože po polovinu arbitara za listu arbitara konkretnog arbitražnog suda. Takvom praksom, barem na teorijskom nivou, dovodi se u pitanje nezavisnost i nepristrasnost u radu arbitražnog suda, pošto bi sudije koje su birane na listu arbitara u skladu sa predlozima klubova i igrača, mogli da dožive sebe kao zastupnike subjekata koji ih biraju na listu, a ne kao objektivne presuditelje u konkretnom sporu. Na svu sreću, praksa evropskih država pokazala je da nije bilo velikih problema koji bi eventualno bili prouzrokovali načinom izbora arbitara na listu. Samo u par država koje nemaju dovoljno razvijenu praksu rešavanja sporova pred arbitražom, bilo je sporadičnih problema, ili pokušaja ugrožavanja nezavisnosti arbitara, ali su ti problemi vrlo brzo rešeni. Ipak, konceptu ustrojavanja arbitražnog suda ugovorenom Sporazumom može se uputiti zamerka, pošto je zvanično reč o arbitražnim sudovima nacionalnih fudbalskih saveza, koji snose konsekvence za eventualan loš rad takvih sudova, iako nemaju presudnog uticaja u formiranju liste arbitara. U praksi, taj problem je najčešće rešavan tako što su po trećinu arbitara za izbor na listu arbitara, predlagali nacionalni fudbalski savez, udruženje fudbalskih klubova i sindikat profesionalnih fudbalera. Takav paritet pokazao se kao dobar garant nezavisnosti i nepristrasnosti u radu arbitražnih sudova pojedinih nacionalnih fudbalskih saveza.

Prethodno opisani problem nastao je iz okolnosti da član 12. Sporazuma dozvoljava dve različite mogućnosti za rešavanje sporova, a da pravila o tome nisu razdvojena (posebno propisana) u više pravnih normi, pa je usled toga došlo do sporenja prilikom tumačenja smisla pravne norme. Sporazum dozvoljava da se umesto arbitražnog suda osnuje

komisija za rešavanje sporova, čije odluke neće biti konačne već će moći da budu pobijane žalbama pred Arbitražnim sudom za sport u Lozani. U slučaju formiranja i rada takvih komisija, sasvim je primereno da polovinu članova komisije daju predstavnici udruženja klubova, a drugu polovinu predstavnici sindikata fudbalera i da u svakom konkretnom sporu imenuju jednak broj članova veća koje će rešavati spor. Tako imenovani članovi veća za rešavanje spora, biraće predsednika, tj. predsedavajućeg veća, a u slučaju da dođe do propusta pri donošenju prvostepene odluke, ona može biti pobijana žalbom o kojoj odlučuje Arbitražni sud za sport. S druge strane, ako se nacionalni fudbalski savez odluči da formira arbitražni sud čije su odluke konačne u prvom stepenu (što jeste jedna od osnovnih odlika arbitražnog rešavanja sporova), tada bi bilo primerenije da se lista arbitara formira od nezavisnih stručnjaka koji nisu predloženi od potencijalnih strana u sporu, dok bi u svakom konkretnom sporu, stranke imale pravo da u jednakom broju, sa već određene liste arbitara izaberu svoje arbitre. Takav način rada već godinama funkcioniše u slučaju Arbitražnog suda za sport u Lozani i predstavlja dobar primer i najbolju praksu koju bi trebalo da slede arbitražni sudovi nacionalnih fudbalskih saveza. Arbitražni sud za sport je institucija nezavisna od bilo koje sportske organizacije i formirana je sa namerom da olakša i ubrza rešavanje sporova iz oblasti sporta kroz arbitražu i medijaciju.¹² Taj sud je započeo rad 1984. godine i od tada je razvio izuzetno uspešnu praksu rešavanja sporova iz oblasti sporta, tako da je logično što je priznat od UEFA i FIFA i što se svi nacionalni fudbalski savezi koji su formirali svoje arbitražne sudove ugledaju na CAS.

5. Zaključak

Postizanje Sporazuma o minimalnim uslovima za tipske ugovore profesionalnih fudbalera u Evropskoj uniji i na drugim teritorijama u nadležnosti UEFA, predstavlja važno dostignuće u oblasti zaštite radnih prava fudbalera kao radnika u specifičnoj grani sportske industrije. Bez pritiska institucija EU koje su od UEFA zahtevale da stupi u socijalni dijalog i bez posredničke uloge koju je EU imala između UEFA sa jedne strane, i EPFL, ECA i evropskog ogranka FIFPro, sa druge strane, sigurno je da ne bi došlo do potpisivanja Sporazuma koji predstavlja civilizacijski važnu tekovinu evropskog radnog prava. Takvim razvojem događaja u praksi je dokazano da je institut kolektivnog pregovaranja predstavnika radnika i poslodavaca potreban i sprovodiv i u oblasti evropskog

¹² A. Kosovac, „Radno angažovanje profesionalnih sportista u državama članicama Evropske unije”, *Strani pravni život* 3/2009, 242.

profesionalnog sporta, kao i da on donosi koristi svim učesnicima u pregovorima pošto unapređuje zaštitu, ne samo prava radnika, već i prava poslodavaca.

Zainteresovanost EU za sport, koja je vremenom značajno porasla u odnosu na 1992. godinu kada je potpisan Ugovor iz Maastrichta, a koja se ogleda u težnji EU da započne sa detaljnom regulacijom sporta kao privredne delatnosti, raste sve većim intenzitetom. Srećna, ali ne i slučajna okolnost je što je uticaj EU na profesionalni sport, kao i praksa Evropskog suda pravde, krenula baš od slučajeva koji su se ticali zaštite prava sportista kao radnika i zaštite jednog od četiri osnovna načela EU – slobode kretanja radne snage.

Pitanje pravnog uređivanja radnog angažovanja sportista u država članicama EU još uvek je regulisano na izuzetno neujednačen način od države do države, a u najvećem delu je i dalje prepušteno nevladinom sportskom sektoru, tj. sportskim organizacijama koje donose svoje specifične propise. Očigledno je da radno angažovanje sportista predstavlja specifičnu materiju pravnog regulisanja u odnosu na propise koji na opšti način uređuju rad u pojedinoj državi i logično je da su sportske organizacije najrelevantnije da u okviru svojih propisa uredi te specifičnosti koje su im najbolje poznate iz svakodnevnog rada (npr. specifično radno vreme sportista, posebna disciplinska odgovornost sportista kao radnika, potreba za ranijim odlaskom sportista u penziju, povećani rizici od povreda na radu i sl.). Međutim, usled sve većeg uticaja profitnog motiva i interesa u radu sportskih organizacija, povećava se rizik da dođe do ugrožavanja prava sportista kao radnika, pa se samim tim otvara polje u kome država i njeni propisi moraju da intervenišu kako bi se pojedina prava sportista zaštitila. Pošto je fudbal najprofitiji sport u Evropi i pošto su usled toga fudbaleri u najvećem broju evropskih fudbalskih takmičenja postali profesionalci, stvorio se prostor da EU interveniše svojim delanjem i eventualnim budućim propisima, kako bi se na ujednačen način pravno uredila i zaštitila radna prava profesionalnih fudbalera u svim državama članicama EU. Presude Evropskog suda pravde u slučajevima *Dona*, *Bosman*, *Deliege* i *Lethonen*, a zatim i potpisivanje Sporazuma o minimalnim uslovima za tipske ugovore profesionalnih fudbalera u Evropskoj uniji i na drugim teritorijama u nadležnosti UEFA, predstavljaju i moraju se posmatrati samo kao početak jačanja regulatorne funkcije EU i njenih država članica na sportskom tržištu EU i u oblasti zaštite prava radnika na tom tržištu.

Dejan Šuput, Ph.D

Assistant Professor at Faculty of Sport University Union - Nikola Tesla

IMPACT OF THE EU ON LEGAL REGULATION OF THE PROFESSIONAL FOOTBALL PLAYERS EMPLOYMENT CONTRACTS

Summary

In this paper author has analysed provisions of the Agreement regarding the minimum requirements for standard player contracts in the professional football sector in the European Union and the rest of the UEFA territory, and explained importance of social dialogue under auspices of the EU as institutional mechanism for concluding the Agreement. Special attention has been given to the issue of legal system of arbitration proceeding for settling disputes between clubs and players, and also to peculiarities of solutions foreseen by the article 12 of the Agreement. Moment of concluding the Agreement and its provision were brought in correlation with historic changes of treatment of sport and athletes in EU and practice of the Court of Justice of the European Union in the case of legal dispute between Union Royale Belge des Societes de Football Association and Others versus Jean-Marc Bosman.

In the closing part of the paper, a position has been taken that realisation of the Agreement regarding the minimum requirements for standard player contracts in the professional football sector in the European Union and the rest of the UEFA territory represents an important accomplishment within scope of protection of employment rights of football players as workers in a specific part of the sport industry. Furthermore, it has been emphasised that rulings of the Court of Justice of the European Union in the cases of Dona, Bosman, Deliege and Lethonen, and subsequent signing of the Agreement, must be viewed as building up strength of regulatory function of the EU and its member states at the EU sport market.

Keywords: contract, European Union, football, professional football players, settlement of disputes.